

C-242/22. PPU. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. április 6.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunal da Relação de Évora – Secção Criminal – 2.^a Subsecção
(évorai fellebbviteli bíróság – büntető kollégium – második tanács,
Portugália)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. március 8.

Fellebbező:

TL

Az eljárásban részt vevő másik fél:

Ministério Público

Az alapeljárás tárgya

A portugálul nem értő és nem beszélő, moldovai állampolgár TL által büntetőeljárás keretében a Tribunal da Relação de Évora (évorai fellebbviteli bíróság, Portugália) előtt a Tribunal Judicial da Comarca de Beja (bejai kerületi bíróság, Portugália) azon végzése ellen benyújtott fellebbezés, amely elutasította TL-nek a személyazonosságra és tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozat megtételére irányuló kényszerítő intézkedés, a Código de Processo Penal (büntetőeljárás törvénykönyv; a továbbiakban: CPP) 495. cikkének (2) bekezdése szerinti meghallgatás céljából történő bíróság elé idézés, valamint a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzésről szóló értesítés során tolmács kijelölésének vagy a fordítás biztosításának elmulasztásából eredő érvénytelenség felülvizsgálata iránti kérelmét.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, 2010. október 20-i

2010/64/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 280., 1. o.) 1–3. cikkének, valamint a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 142., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 39., 28. o.) 3. cikkének értelmezésére vonatkozik.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

„A [2010/64/EU irányelv] 1–3. cikkét és a [2012/13/EU] európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkét – önmagában vagy az EJEE 6. cikkével összefüggésben – úgy kell-e értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a nemzeti jog olyan rendelkezése, amely az eljárás nyelvét nem értő terhelt számára a tolmács kijelölésének és a lényeges eljárási iratok lefordításának elmulasztása esetére relatív – megtámadáshoz kötött - érvénytelenséget ír elő, és amely lehetővé teszi az ilyen érvénytelenség időmúlás folytán történő orvoslását?”

Az uniós jog hivatkozott rendelkezései

A büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, 2010. október 20-i 2010/64/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv: 1–3. cikk.

A büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv: 3–6. cikk.

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

Código de Processo Penal (büntetőeljárási törvénykönyv; a továbbiakban: CPP): a 92. cikk (1) és (2) bekezdése, a 120. cikk (1) bekezdése, (2) bekezdésének c) pontja, (3) bekezdésének a) és d) pontja, 122. és 196. cikk.

„92. cikk

Az eljárás nyelve és a tolmács kijelölése

(1) Az írásbeli és a szóbeli beadvány nyelve – érvénytelenség terhe mellett – a portugál.

(2) Ha az eljárásban a portugál nyelvet nem értő és beszélő személy vesz részt, számára térítésmentesen megfelelő tolmácsot kell kirendelni, még akkor is, ha az eljárás vezetője vagy az eljárás bármely résztvevője ismeri az általa használt nyelvet.

[...]

120. cikk

Megtámadáshoz kötött érvénytelenség

(1) Az előző cikkben említettektől eltérő érvénytelenségre az érintett személyeknek kell hivatkozniuk, és az érvénytelenségre az e cikkben és a következő cikkben foglalt szabályok alkalmazandók.

(2) Az egyéb jogszabályokban előírt érvénytelenségi okokon túlmenően az alábbiak minősülnek megtámadáshoz kötött érvénytelenségi oknak:

[...]

c) A tolmács kijelölésének elmulasztása, amennyiben a tolmács igénybevétele törvény írja elő.

[...]

(3) Az előző bekezdésekben említett érvénytelenségre hivatkozni kell:

a) azon eljárási cselekmény érvénytelensége esetén, amelyen az érintett személy részt vesz, az eljárási cselekmény befejezése előtt;

[...]

d) különleges eljárás esetén, a tárgyalás elején.

122. cikk

Az érvénytelenség megállapításának joghatásai

(1) Az érvénytelenség azon eljárási cselekmény érvénytelenségét vonja maga után, amely tekintetében az fennáll, valamint azon eljárási cselekményeket, amelyek az előbbi cselekménytől függenek, és amelyekre az érvénytelenség hatással lehet.

(2) Az érvénytelenség megállapítása határozza meg, hogy mely eljárási cselekmények tekintendők érvénytelennek, és amennyiben szükséges és lehetséges, elrendeli azok megismétlését [...].

(3) Az érvénytelenség megállapításakor a bíróság elrendeli minden olyan eljárási cselekmény fenntartását, amely az érvénytelenség joghatása alól kivonható.

196. cikk

A személyazonosságra és a tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozat

[...]

(3) A nyilatkozatban rögzíteni kell, hogy [a terheltet] tájékoztatták:

- a) az arra vonatkozó kötelezettségről, hogy az illetékes hatóság előtt megjelenjen, vagy az illetékes hatóság rendelkezésére álljon, ha a törvény úgy rendelkezik, vagy ha e célból szabályszerűen idézik;
- b) az arra vonatkozó kötelezettségről, hogy lakóhelyét nem változtathatja meg, illetve hogy lakóhelyétől távol öt napnál hosszabb ideig nem tartózkodhat anélkül, hogy új lakóhelyét vagy tartózkodási helyét bejelentené;
- c) arról, hogy a későbbiekben küldendő értesítéseket a (2) bekezdésben megjelölt címre rendes postai úton küldik meg, kivéve, ha a terhelt – azon bíróság hivatalához benyújtott vagy ajánlott levélben megküldött kérelem útján, amely előtt az adott időpontban az eljárás folyamatban van – más értesítési címet közöl;
- d) arról, hogy az előző bekezdésekben foglalt rendelkezések be nem tartása indokolja, hogy minden olyan eljárási cselekménynél, amelyen jogosult vagy köteles személyesen jelen lenni, ügyvéd képviselje, továbbá indokolja a tárgyalás távollétében történő megtartását [...];
- e) arról, hogy marasztaló ítélet esetén a személyazonosságra és tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozat csak a büntetés megszűnése napján veszti hatályát.

A hivatkozott nemzetközi jogi rendelkezések

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE): a 6. cikk (3) bekezdése.

A tényállás és az alapeljárás rövid ismertetése

- 1 A moldovai állampolgár TL nem ért, és nem is beszél portugálul. 2019. július 10-én TL-t terheltté nyilvánították. Az erre vonatkozó határozat portugál nyelven készült, majd azt lefordították Moldova hivatalos nyelvére, románra. Ugyanezen a napon a CPP 196. cikkének megfelelően személyazonosságra és tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozat (Termo de Identidade e Residência, a továbbiakban: TIR) megtételére irányuló kényszerítő intézkedést rendeltek el vele szemben, és a vonatkozó iratban rögzítették a címét.
- 2 TL nem kapta meg a TIR Moldova hivatalos nyelvén (román) készült fordítását, valamint az idézés és a TIR megtételéhez sem jelöltek ki tolmácsot. A tárgyaláson TL-t ügyvéd képviselte, a tárgyalási eljárás fordítására pedig tolmácsot jelöltek ki, aki szabályszerűen felesküdt, hogy feladatait hűséggel látja el.
- 3 A 2019. július 11-én hozott és 2019. szeptember 26-án jogerőre emelkedett, halmazati büntetést kiszabó ítélettel TL-t a Código Penal (büntető törvénykönyv) 347. cikkének (2) bekezdése szerint meghatározott és büntetni rendelt ellenszegülés és hivatalos személy elleni erőszak, a büntető törvénykönyv

291. cikkének a) és b) pontja és 69. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerint meghatározott és büntetni rendelt gondatlan gépjárművezetés, valamint a 2/98. sz. törvényerejű rendelet 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint meghatározott és büntetni rendelt jogosulatlan járművezetés bűncselekmények miatt 3 év szabadságvesztés-büntetésre ítélték, amelynek végrehajtását ugyanezen időtartamra próbaidőre felfüggesztették, mellékbüntetésként pedig 12 hónapra eltiltották a gépjárművezetéstől, valamint 80 napi, 6 eurós napi tételben meghatározott, összesen 480 eurós pénzbüntetést szabtak ki vele szemben.

- 4 A Direção-Geral de Reinserção e Serviços Prisionaisnak (beilleszkedési és büntetés-végrehajtási főigazgatóság; a továbbiakban: DGRSP) a TL-lel a TIR-ben szereplő címen történő kapcsolatfelvételre irányuló kísérletei eredménytelennek bizonyultak, a nyilvántartásban pedig nem volt címváltozás bejegyezve.
- 5 Egy 2021. január 7-i határozatot követően, 2021. január 12-én TL-t a CPP 495. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében a TIR-ben megadott címen, kézbesítési igazolással, rendes postai úton, a fent hivatkozott ítéletben számára előírt követelmények, magatartási szabályok és kötelezettségek megsértése miatti meghallgatás céljából bíróság elé idézték. 2021. április 6-án kézbesítési igazolással ellátott, új időpontra szóló idézést küldtek rendes postai úton. Ezen idézések portugál nyelven íródtak. TL a kitűzött napon nem jelent meg a bíróság előtt.
- 6 2021. június 9-én végzést hoztak, amelyben visszavonták a TL-lel szemben kiszabott büntetés végrehajtásának felfüggesztését, elfogatóparancsot adtak ki ellene, valamint elrendelték a letartóztatását. E végzést 2021. június 25-én kézbesítési igazolással ellátva, rendes postai úton kézbesítették TL ügyvédje és TL részére a TIR-ben megadott címre, a végzés pedig 2021. szeptember 20-án emelkedett jogerőre. TL részére e végzést portugál nyelven küldték meg, anélkül, hogy azt románra, Moldova hivatalos nyelvére lefordították volna.
- 7 2021. szeptember 30-án TL-t három év szabadságvesztés-büntetés letöltése céljából letartóztatták. A parancsot az új laccímén hajtották végre. TL-t ezen időpont óta fogva tartják.
- 8 2021. október 11-én TL ügyvédet bízott meg. Ezt követően azt kérte, hogy a Tribunal Judicial da Comarca de Beja, Juízo de Competencia Genérica de Cuba (bejai kerületi bíróság, cubai általános hatáskörű bíróság; a továbbiakban: bíróság) vizsgálja felül a tolmács kijelölésének és az alábbi eljárási iratok lefordításának elmulasztásából eredő érvénytelenségeket:
 - személyazonosságra és tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozat tétele (TIR);
 - a büntetőeljárási törvénykönyv 495. cikkének (2) bekezdése szerinti, a vele szemben az eljárás során kiszabott szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonásával kapcsolatos feltételek tekintetében, személyes meghallgatás céljából történő idézés;

- a kiszabott büntetés végrehajtása felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzésről szóló értesítés.
- 9 2021. november 20-i végzésével a bíróság elutasította TL kérelmét azzal az indokkal, hogy mivel a tolmács kijelölésének és az említett eljárási iratok lefordításának elmulasztása olyan relatív, megtámadáshoz kötött érvénytelenségnek minősül, amely azáltal orvosoltnak tekintendő, hogy arra a CPP 120. cikke (3) bekezdésének a) és d) pontjában előírt határidőn belül nem hivatkoztak.
- 10 TL az említett határozattal nem értett egyet, ezért fellebbezést nyújtott be a Tribunal da Relação de Évora-hoz (évorai fellebbviteli bíróság; a továbbiakban: a kérdést előterjesztő bíróság), amelyben azt kérte, hogy a megtámadott határozatot helyezték hatályon kívül, és hogy helyette állapítsák meg, hogy a terheltté nyilvánító határozat, a TIR, a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés és az erről szóló értesítés nem jött létre, valamint hogy valamennyi későbbi eljárási cselekményt nyilvánítsák érvénytelennek.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

TL érvei

- 11 TL a jogforrások hierarchiáját illetően azt állítja, hogy a nemzeti jogelmélet és ítélkezési gyakorlat többsége szerint az EJEE a Portugál Köztársaság alkotmánya (a továbbiakban: alkotmány) és az általános jogszabályok között helyezkedik el. Jóllehet az EJEE az alkotmány 8. cikkének (2) bekezdése értelmében az alkotmánynál alacsonyabb szintű belső portugál jogrend részét képezi, magasabb rendű, mint az egyszerű jogszabályok, ennél fogva a CPP-vel való összeütközés esetén az EJEE elsőbbséget élvez.
- 12 Az EJEE – Európai Unió szervei által követett – intézkedései és minimumszabályai szolgálták a 2010/64 irányelv és a 2012/13 irányelv alapjául. Ily módon az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2010. október 26-án közzétett 2010/64 irányelv – amelynek átültetési határideje Portugáliában 2013. október 27-én járt le – 2013. október 28-tól e tagállamban közvetlenül alkalmazandó, így a tényállás megvalósulásának időpontjára való tekintettel a jelen ügyben alkalmazható.
- 13 Az a körülmény, hogy Portugália nem ültette át az említett irányelvet – az uniós joggal összhangban álló értelmezés elvére való tekintettel – nem jelenti azt, hogy az a portugál jogrendben és az Európai Unió jogrendjében ne lenne hatályos. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint, még ha az ilyen uniós joggal összhangban álló értelmezés nem is lehetséges, egy irányelv átültetés nélkül is közvetlenül alkalmazható, feltéve, hogy az átültetésre előírt határidő lejárt, továbbá, hogy jogokat biztosít, és hogy az e jogokat biztosító szabály tartalma kellően egyértelmű, pontos és feltétel nélküli, mint ahogyan az a jelen ügyben is fennáll.

Így annak ellenére, hogy a 2010/64 irányelv Portugáliában nem került átültetésre, a belső jogrendben közvetlen hatállyal rendelkezéshez és közvetlen hatály – nevezetesen a vertikális közvetlen hatály – kiváltásához megkövetelt valamennyi feltétel teljesül, közvetlen alkalmazhatóságára tehát bármely uniós bíróság előtt hivatkozni lehet.

- 14 Ennek megfelelően alapvető fontosságú, hogy egyértelműen meghatározzuk a tolmácshoz való jognak az egész eljárás során való alkalmazhatóságát és biztosítását, mivel TL részére csak a tárgyaláson állt rendelkezésére tolmács. Márpedig az eljárási iratok fordítása tekintetében a 2010/64 irányelv egyértelműen meghatározza a fordítandó iratok jegyzékét, amely iratokat az EJEE 6. cikkének (3) bekezdésével analóg módon „minimumjogokként” határoz meg, amely jog az uniós jogrendszer által megfelelőnek és észszerűnek tartott minimális számú irat előírásában nyilvánul meg.
- 15 E tekintetben a 2017. október 12-i Sletjes ítéletben (C-278/16, EU:C:2017:[757]) a Bíróság megállapította, hogy „a 2010/64 irányelv 3. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az olyan jogi aktus, mint a nemzeti jog által a csekélyebb súlyú bűncselekmények szankcionálására kilátásba helyezett, és bíróság által, egyoldalú, egyszerűsített eljárásban hozott végzés, az e cikk (1) bekezdése értelmében vett olyan »lényeges irat[nak]« minősül, amelynek írásbeli fordítását az adott büntetőeljárás nyelvét nem értő gyanúsítottak vagy vádlottak számára a védelemhez való joguk gyakorlásának lehetővé tétele, és így a tisztességes eljárás garantálása érdekében az e rendelkezésben előírt alaki követelményeknek megfelelően biztosítani kell”.
- 16 A portugál büntetőeljárás jog nem tartalmaz olyan szabályt, amely a minimumjogok vagy a lefordítandó iratok hasonló jegyzékét tartalmazná, és a lefordítandó dokumentumok minimális számát sem írja elő. A lényeges iratok fordításához való jog azonban közvetlenül a portugál államot és bíróságait terheli, amelyek főszabályként kötelesek biztosítani „[...] bármely szabadságelvonást elrendelő határozat, bármely vád illetőleg vádirat, és bármely ítélet”, valamint az említett irányelv 3. cikkének (3) bekezdése szerint hozzáadandó iratok fordítását.
- 17 Ezért a terhelt idézésére és a TIR megtételére vonatkozó eljárási iratokat, valamint – mivel marasztaló és szabadságvesztést kiszabó határozatról van szó – a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzést, valamint a vonatkozó értesítést le kellett volna fordítani, azonban azt nem végezték el.
- 18 Hasonlóképpen, a 2017. október 12-i Sletjes ítélet (C-278/16, EU:C:2017:[757]) kimondja, hogy ha a marasztaló határozatot „[...] csupán az eljárás nyelvén közlik valamely személlyel, jöllehet ezt a nyelvet nem érti, akkor ez a személy nem értheti meg, hogy mit rónak fel neki, így tehát nem gyakorolhatja eredményesen a védelemhez való jogát, ha nem kapja meg az említett végzés fordítását az általa érthető nyelven”.

- 19 Másrészt a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13 irányelv 2014. június 2-től közvetlenül alkalmazandó Portugáliában, és – tekintettel az eljárás tárgyát képező eljárási cselekmények bekövetkezésének időpontjára – a jelen eljárásra is alkalmazható.
- 20 Amint azt az Emberi Jogok Európai Bírósága a 1989. december 19-i Kamasinski kontra Ausztria ítéletében megállapította, a terheltnek az általa értett nyelven történő tájékoztatáshoz való joga konkrét és tényleges jog, így nem elegendő, ha az igazságügyi hatóságok egyszerűen kijelölnék egy tolmácsot, hanem ezt követően bizonyos felügyeletet kell gyakorolni a tolmács feladatainak ellátása felett.
- 21 Az EJEE 6. cikke [(3) bekezdésének] a) és e) pontja előírja, hogy a bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van legalább arra, hogy „a legrövidebb időn belül tájékoztassák olyan nyelven, amelyet megért, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól”, valamint arra, hogy „ingyenes tolmács álljon rendelkezésére, ha nem érti vagy nem beszél a tárgyaláson használt nyelvet”.
- 22 Márpedig mivel a jogi rendelkezések egyértelműek és kimerítő jellegűek, és biztosítják, hogy a terheltnek az eljárás kezdetétől a végéig tolmács és fordítás álljon rendelkezésére, nem elegendő az a szokásos gyakorlat, hogy a tolmácsot csak a tárgyaláson rendelik ki, ahogy az ebben az esetben is történt.
- 23 Mivel a jelen ügyben megsértették a fellebbezőnek a tolmácsoláshoz és az eljárási iratok lefordításához való jogát, valamint az említett irányelvek szerinti tájékoztatáshoz való jogát, a portugál államnak – és így a bíróságoknak is – az ezen irányelvekből eredő kötelezettségeit és kötelezettségeit is megsértették.
- 24 Tekintettel arra, hogy TL külföldi állampolgár, aki nem érti és nem is beszél a portugál nyelvet, minden olyan eljárási cselekményhez, amelyen részt vesz – különösen, amikor a jogairól és kötelezettségeiről tájékoztatják – tolmácsot kell kirendelni, ahogyan azt a CPP 92. cikkének (2) bekezdése előírja.
- 25 Ahhoz, hogy TL felelőssége a TIR alapján rá vonatkozó kötelezettségek megszegéséért megállapítható legyen, tudnia kellett volna ezen kötelezettségekről, ami egyáltalán nem történt meg, mivel semmilyen fordítást nem bocsátottak rendelkezésére. Valójában nem biztos, hogy TL a legcsekélyebb mértékben is megértette volna e kötelezettségek és kötelelességek jelentését, és még kevésbé, hogy a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés jogerőre emelkedése előtt hivatkozni tudott volna a tolmács kijelölésének és több eljárási irat lefordításának elmulasztása miatti érvénytelenségekre.
- 26 Így a terheltté nyilvánító határozatnak és a TIR-nek, valamint az ezt követő egyéb eljárási cselekményeknek – ideértve a büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzésről szóló értesítést is – nem lehet eljárási relevanciája, tekintettel a fellebbező védelemhez való alapvető jogára és a tisztességes és méltányos eljáráshoz való alkotmányos jogára, amely csak akkor lehetséges, ha megfelelő

lehetőséget kap a védekezésre, anélkül, hogy az ellenérdekű felekkel – különösen az ügyészséggel mint vádlóval – szemben közvetve vagy közvetlenül hátrányos helyzetbe kerülne.

- 27 A fellebbező által hivatkozott érvénytelenségek, nevezetesen a tolmács kijelölésének, valamint a terheltté nyilvánító határozat, a TIR, a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés, valamint az erről szóló értesítés lefordításának elmulasztása nem orvosolható érvénytelenségek (lásd: a Tribunal da Relação de Évora [évorai fellebbviteli bíróság] 55/2017.9GBLGS.EI. sz. ítélete).
- 28 Így többek között a terheltté nyilvánító határozatot, a TIR-t és a büntetés-végrehajtás felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzést, valamint az erről szóló értesítést le kellett volna fordítani a fellebbező anyanyelvére. Ezen túlmenően a fellebbező részére már a terheltté nyilvánító határozattól és a TIR megtételétől fogva – a rendőrség és az ügyészség által, az őrizetbe vételkor vagy legalábbis akkor, amikor a fellebbezőt a hatóságok által bemutatott iratok aláírására kötelezték, kirendelt – tolmácsot kellett volna rendelkezésre bocsátani, annak biztosítása érdekében, hogy megértse a TIR következtében vállalt kötelezettségeket.
- 29 A jelenlegi büntetőeljárás rendben a TIR olyan lényeges irat, amely a 2010/64 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, és amelyet ennél fogva le kell fordítani a terhelt anyanyelvére, mivel a CPP 196. cikkének (3) bekezdésében előírt kötelezettségeket ebben az iratban fogalmazzák meg.
- 30 Továbbá, mivel a portugál államot pozitív kötelezettség terheli bizonyos eljárási cselekmények elvégzésére, e cselekmények elmulasztása kizárólag ennek az államnak róható fel, így az eljárási cselekmény címzettje általi vitatás hiányában a hivatkozott eljárási érvénytelenségek nem tekinthetők orvosolhatónak, különösen mivel az említett érvénytelenségek az igazságügyi hatóságoknak róható fel. Ezenfelül az e hatóságokat terhelő kötelezettségek maguk után vonják a nemzeti jog minden olyan szabályának hatályon kívül helyezését, amely ellentétes az említett, közös közösségi rendszert – beleértve az államnak felróható mulasztások orvoslására szolgáló, érvénytelenségre való hivatkozási rendszert is – létrehozó irányelvek rendelkezéseivel.
- 31 Következésképpen a jelen ügyben tárgyalt eljárási cselekmények – azaz a terheltté nyilvánító határozat, a TIR, a fellebbezővel szemben kiszabott büntetés végrehajtása felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés és az erről szóló értesítés – nem léteznek, mivel eleve nem érvényesek, és mivel nem képesek joghatásokat kiváltani, azokat semmisnek kell nyilvánítani, és meg kell ismételni, ami magában foglalja a későbbi eljárási cselekmények megsemmisítését.
- 32 Másrészt vitatott az az állítás, hogy a fellebbező meghallgatáshoz való joga biztosítva volt, mivel az eljárás során végig a bíróság által hivatalból kirendelt ügyvéd képviselte. Azon túlmenően ugyanis, hogy a kirendelt ügyvéd nem

képviselte őt sem a terheltté nyilvánító határozattal, sem pedig a TIR megtételével kapcsolatban, csupán a tárgyaláson és a CPP 495. cikkének (2) bekezdésében említett meghallgatáson állt rendelkezésre, és csupán a fellebbezővel szemben kiszabott pénzbüntetés részletekben való megfizetését kérte. Ezt megelőzően a fellebbezőt személyesen érintő egyetlen határozatról sem fejtette ki álláspontját, és hagyta, hogy minden, a fellebbező alapvető jogait súlyosan érintő határozat jogerőre emelkedjen. E tekintetben nem állítható, hogy a fellebbező a meghallgatáshoz való jogát a számára hivatalból kirendelt ügyvéd útján gyakorolta volna, ily módon megsértették a CPP alapján őt megillető ezen jogot is.

- 33 A fellebbezővel való kapcsolatfelvételre irányuló, a hatóságok által a büntetés végrehajtásának próbaidőre történő felfüggesztése rendszerének alkalmazása érdekében tett kísérletek meghiúsulása – amely az említett felfüggesztés visszavonásának egyedüli indoka volt –, valamint a CPP 495. cikkének (2) bekezdése értelmében vett bíróság elé idézések és a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés tényleges kézhezvételének meghiúsulása a fellebbező lakóhelyének megváltozására vezethető vissza, a fellebbező pedig azt állítja, hogy ezeket az értesítéseket azért nem kapta meg, mert már nem a TIR-ben szereplő lakcímen lakott, és mivel a TIR-t nem fordították le, nem tudott arról, hogy a bíróságot az említett lakcímváltozásról tájékoztatnia kellett volna.

A Tribunal Judicial da Comarca de Beja (bejai kerületi bíróság) fellebbező keresetét elutasító végzésének indokolása

- 34 A bíróság nem fogadta el a TL által előadott érveket, hanem éppen ellenkezőleg, csatlakozott az ügyészszég véleményében előadottakhoz, amelyekre a fellebbező kérelmét elutasító, megtámadott végzés meghozatalakor támaszkodott, mivel úgy vélte, hogy a tolmács kijelölésének, valamint a fent említett eljárási iratok lefordításának elmulasztása relatív érvénytelenségnek minősül, amelyre ennél fogva a törvény által előírt határidőn belül kellett volna hivatkozni, és amely ezért a végzés meghozatalának időpontjában már orvosoltnak tekintendő.
- 35 A bíróság megállapította, hogy a portugál nyelvet nem értő vagy nem beszélő terhelt számára, a terheltté nyilvánító határozat és a CPP 495. cikke alapján hozott határozat közlésekor a tolmács kijelölésének vagy a fordítás biztosításának elmulasztása relatív érvénytelenségnek minősül, amelyre a CPP 120. cikke (1) bekezdésének c) pontja alapján hivatkozni kell.
- 36 A CPP 120. cikke (3) bekezdésének a) és d) pontja értelmében a terheltté nyilvánító határozat és a CPP 495. cikke alapján hozott végzés fordításának elmulasztása miatti érvénytelenség orvosoltnak tekintendő, mivel azokra az idézés időpontjában, a tárgyalás elején vagy legkésőbb a terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő határozat jogerőre emelkedését megelőzően nem hivatkoztak.

- 37 Ezenkívül a bíróság azt állítja, hogy nem hagyja figyelmen kívül sem a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló 2010/64 irányelv, sem pedig a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13 irányelv tartalmát.
- 38 Noha főszabályként egy irányelv csak az átültetés után vált ki joghatást, a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a nem, vagy nem megfelelően átültetett irányelvnek lehet bizonyos közvetlen hatálya (vertikális közvetlen hatály), és a magánszemélyek hivatkozhatnak az irányelvre a bíróság előtt az alábbi esetekben: a) ha azt a nemzeti jogba nem, vagy nem megfelelően ültették át; b) ha az irányelv rendelkezései feltétel nélküliek, kellően egyértelműek és pontosak; c) ha az irányelv rendelkezései a magánszemélyek számára jogokat keletkeztetnek, és d) ha az átültetési határidő lejárt.
- 39 Ugyanakkor a bíróság az említett uniós szabályozás fényében nem véli úgy, hogy közvetlenül és kifejezetten hatályon kívül helyezték volna a nemzeti jogot és különösen a CPP azon 120. cikke (1) bekezdésének c) pontját, amely meghatározza a tolmács törvényben előírt esetekben történő kijelölésének elmulasztása miatti azon érvénytelenséget, amelyre a fenti cikk (3) bekezdésében meghatározott határidőn belül hivatkozni kell.
- 40 A bíróság úgy véli, hogy az ilyen (nemzeti jogot hatályon kívül helyező) értelmezés általános és absztrakt jelleggel történő, a CPP 120. cikke (1) bekezdése c) pontja hatékony érvényesülésének biztosítása nélküli elfogadása jogellenes, és nincs összhangban a portugál államra (és a bíróságokra) nézve kötelező jellegű uniós elvekkel, különösen az uniós joggal összhangban álló értelmezés elvével, amint azt TL állítja.
- 41 A fentiekre figyelemmel a bíróság úgy véli, hogy a portugálul nem értő külföldi terhelt számára történő fordítás és tolmács kijelölésének elmulasztása – a TIR tekintetében fennálló kötelezettségek vagy a szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés közlése miatt – olyan relatív érvénytelenségnek minősül, amelyre a CPP 120. cikke (1) bekezdésének c) pontja alapján hivatkozni kell. Az ilyen érvénytelenségre való hivatkozásnak a CPP erre vonatkozó határidőket megállapító 120. cikke (3) bekezdésének a) és d) pontja szerint kell megtörténnie, amely határidő lejártakor az érvénytelenséget orvosoltnak kell tekinteni.
- 42 Másrészt TL jelen volt a tárgyaláson – megfelelő tolmácsot rendeltek ki számára, és ügyvéd segítette –, amelyen teljes mértékben gyakorolhatta a védelemhez való jogát, ismertették vele a vele szemben felhozott tényeket, és közölték vele a jogerős ítéletet (mindezen eljárási cselekményeket tolmácsolták a tárgyaláson).
- 43 Az eljárás során a terhelt meghallgatáshoz való joga biztosított volt: valamennyi meghozott határozatot és végzést szabályszerűen és érvényesen közölték TL-lel, az eljárás során végig ügyvéd képviselte, akivel minden meghozott eljárási iratot (ítélet, TL meghallgatásra történő idézését jóváhagyó határozatok és a

szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés) szabályszerűen és érvényesen közöltek.

- 44 Az eljárás során hozott valamennyi határozat és végzés jogerőre emelkedett, mivel azok ellen fellebbezést vagy panaszt nem nyújtottak be, így az eljárás során (esetlegesen) fennálló érvénytelenség ebben a szakaszban orvosoltnak tekintendő. Ennek megfelelően – és a fenti megfontolások alapján – a bíróság TL-nek a hivatkozott érvénytelenségek felülvizsgálata iránti kérelmét jogi megalapozottság hiányában elutasította.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokainak rövid ismertetése

- 45 A 2010/64 és a 2012/13 irányelvet nem ültették át a portugál jogrendbe, és az átültetésre vonatkozó határidők 2013. november 27-én, illetve 2014. június 2-án lejártak.
- 46 A TL által előadott érvekre figyelemmel a következő kérdéseket kell megvizsgálni és azokra választ adni:
- a) Meg kell határozni, hogy a 2010/64 és a 2012/13 irányelv az irányelveknek a belső joggal szemben elsőbbséget biztosító „vertikális közvetlen hatály”, vagy másodlagosan, ilyen hatály hiányában a nemzeti jognak az „uniós joggal összhangban álló értelmezés elve” szerinti értelmezése révén alkalmazandó-e a belső jogrendben (amint azt az 1990. november 13-i Marleasing ítélet meghatározza, C-106/89, EU:C:1990:395, 8. pont).
 - b) Mindenesetre – akár közvetlen vertikális hatályról, akár uniós joggal összhangban álló értelmezésről van szó – ezt követően meg kell határozni, hogy az EJEE 6. cikkének (3) bekezdésében említett „minimumjogok” védelme céljából a fellebbező által az érvényességüket illetően vitatott eljárási cselekmények (a terhelte nyilvánító határozat, a TIR megtétele, a CPC 495. cikkének (2) bekezdése szerinti idézés és a szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzés kézbesítése) a 2010/64 irányelv 3. cikkében szereplő „lényeges iratok” fogalma alá tartoznak-e, és hogy e cselekmények során az említett irányelv 1–3. cikkében, valamint a 2012/13 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában említett tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogot biztosítani kellett volna-e.
 - c) Az előző kérdésre adandó igenlő válasz esetén meg kell határozni, hogy a tolmács kijelölésének és az említett iratok lefordításának elmulasztása milyen eljárásjogi következményekkel jár, és következésképpen, meg kell határozni, hogy összeegyeztethető-e az említett irányelvek alkalmazásával a CPP 120. cikke (3) bekezdésének bíróság által elfogadott azon értelmezése, amely szerint a TL-t terhelte nyilvánító határozat, a TIR, a CCP 495. cikkének (2) bekezdése szerinti idézés, valamint a büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzéstől szóló értesítés lefordításának elmulasztása miatti érvénytelenséget orvosoltnak kell tekinteni azzal az indokkal, hogy az érvénytelenségre az idézés időpontjában,

a tárgyalás elején vagy az említett végzés jogerőre emelkedése előtt nem hivatkoztak.

- 47 A kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy összeegyeztethető-e az említett irányelvekkel a CPP 120. cikke (3) bekezdésének bíróság által támogatott azon értelmezése, amely szerint a TIR megtétele, a terheltnek a CPP 495. cikkének (2) bekezdése szerinti bíróság elé idézése, valamint a szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő végzéről szóló értesítés során való fordítás hiánya és tolmács kijelölésének elmulasztása miatti érvénytelenséget orvosoltnak kell tekinteni azzal az indokkal, hogy az érvénytelenségre az említett cikkben előírt határidőn belül nem hivatkoztak.
- 48 Az uniós jog alkalmazásának esetével állunk szemben, és a kérdés az uniós jogi aktusokban foglalt szabályok által szabályozott érvénytelen büntetőeljárás cselekmények megfelelő eljárási jogi szankciójának meghatározását érinti. Elengedhetetlen tehát a szóban forgó irányelvek által követett célok tiszteletben tartása, mivel a tagállamok az EUMSZ 291. cikknek megfelelően kötelesek az uniós jogot a belső jogrendjükbe „annak saját és egyedi jellemzőinek tiszteletben tartása mellett” átültetni. Ez az előfeltevés a közösségi lojalitás, a lojális együttműködés és az uniós jogrend általános koherenciájának elvén alapul, és ebből következik, hogy az uniós jog szabályainak megsértése nem maradhat szankció nélkül, amennyiben annak célja a megsértett szabályok célkitűzéseinek elérése.
- 49 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az irányelvek rendelkezései – jelen esetben közvetlen vertikális hatályú – alkalmazásának kötelező jellege az uniós jog elsőbbségének elvére tekintettel azt jelenti, hogy a nemzeti jog minden olyan rendelkezése, amely ellentétes az említett uniós jogi aktusok rendelkezéseivel, alkalmazhatatlan. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság szerint – amint az a jelen ügyben kifejtésre került – meg kell határozni, hogy a CPP 120. cikkének (3) bekezdésében foglalt, és a megtámadott határozatban alkalmazott érvénytelenség orvosolhatóságának rendszere valóban ellentétesnek bizonyul-e az irányelvek alkalmazni szándékozott szabályaival, vagy azokkal párhuzamosan is fennállhat.
- 50 Az Európai Unió jogrendjében az EUMSZ 267. cikkben kifejezetten meghatározott feltételeknek megfelelően, ha egy nemzeti bíróság előtt folyamatban lévő ügyben uniós jog értelmezésével kapcsolatos kérdés merül fel, a bíróság – attól függően, hogy határozatai ellen fellebbezésnek van-e helye vagy sem – a kérdést az Európai Unió Bírósága elé terjesztheti, illetve köteles terjeszteni. Márpedig a jelen ügyben, mivel a CPP 400. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében a meghozandó határozat ellen nincs rendes jogorvoslati lehetőség, a kérdést előterjesztő bíróság – az EUMSZ 267. cikk alapján – köteles a korábban megfogalmazott előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel a Bírósághoz fordulni.

- 51 Ezenfelül az előzetes döntéshozatalra utalási kötelezettséget illetően a jelen ügyben nem áll fenn azon körülmények egyike sem, amelyek alapján a Bíróság ítélezési gyakorlata szerint a nemzeti bíróság mentesül az ilyen előzetes döntéshozatalra utalás alól, mivel az alkalmazandó irányelvek önmagukban nem egyértelműek, és a Bíróság ítélezési gyakorlata sem nyújt pontosítást ezen irányelvek és különösen az irányelveknek az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre gyakorolt hatása vonatkozásában. Ezért nem az ítélezési gyakorlat által rögzített előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtása kötelezettségének helyzete áll fenn.
- 52 Megjegyzendő továbbá, hogy az EUMSZ 267. cikk negyedik bekezdése kifejezetten előírja, hogy „[h]a egy tagállami bíróság előtt folyamatban lévő ügyben olyan kérdés merül fel, amely valamely fogva tartott személyt érint, az Európai Unió Bírósága a lehető legrövidebb időn belül határoz”. Tekintettel arra, hogy a jelen ügyben fellebbező felet a vele szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének visszavonását elrendelő határozat alapján 2021. szeptember 30. óta fogva tartják, és mivel a fellebbezésben az említett határozat érvényességét vitatják, helyénvaló azt kérni, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság eljárási szabályzata 105. és azt követő cikkeinek, valamint a Bíróság alapokmánya 23a. cikkének megfelelően gyorsított vagy sürgősségi eljárásban bírálja el.
- 53 A fenti körülmények összességére tekintettel, valamint a kifejtett indokok alapján a Tribunal da Relação de Évora (évorai fellebbviteli bíróság) büntetőtanácsának bírái a következőképpen határoztak:
- (1) az előzőekben megfogalmazott kérdést előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé terjesztik;
 - (2) az EUMSZ 267. cikk negyedik bekezdése, a Bíróság eljárási szabályzatának 105. és azt követő cikkei, valamint a Bíróság alapokmányának 23a. cikke alapján az előzetes döntéshozatal iránti kérelem gyorsított vagy sürgősségi eljárásban történő elbírálását kéri.